

Mirjana Longhino

I. dio

Rođena sam kao Mirjana Dmitrović 14. siječnja 1929. godine u Sisku kao druga od ženskih blizanaca. Prva je rođena moja sestra Nađa. Majka mi je bila Anka, rođena Devčić, a otac se zvao Miladin. Sestra i ja smo bile jedina djeca naših roditelja. U osnovnu školu krenule smo zajedno, ali se sestra razboljela i u dva je navrata liječena u Dječjoj klinici u Zagrebu na Šalati tako da sam sa školovanjem bila godinu dana ispred nje.

Prvi razred Realne gimnazije u Sisku završila sam u doba mira. U drugom razredu okupirana je zemlja, proglašena je NDH i na kraju školske godine dobili smo Spomen svjedodžbu. Polaganje razrednog ispita za IV. razred gimnazije odobreno mi je 1944. godine i sa uspjehom sam ga položila.

U Sisku život za vrijeme rata, nama djeci, bio je tužan, ali bolji nego odraslima. Pohađali smo školu, odlazili s nastave za vrijeme preduzbune (palila bi se ulična rasvjeta po danu). Jeli smo sve čega je bilo, a bilo je vrlo malo. Stajali smo u redovima za tzv. *aprovizaciju* kako smo zvali dobivanje odgovarajuće količine živežnih namirnica na „točkice“. Tijekom rata i tih je namirnica bilo sve manje, pa su naši roditelji zlatom (nakitom) plaćali par kilograma kukuruznog brašna, jer je samo to brašno bilo dostupno. O ratnim strahotama slušali smo iz razgovora starijih. Vidjeli smo dolazak podkozarske djece, polugole dojenčadi, u kamionima. Vidjeli samo obješene sugrađane uz željezničku prugu, židove sa žutom zvijezdom i zapljenjenu židovsku imovinu ponudenu na prodaju građanima, koju nitko nije htio kupovati i na kraju zaklane kolegice i kolege uz druge manje znane građane koji su lišeni života samo zato jer su bili druge vjere. Srećom tome je došao kraj i rat je završio 1945. godine. Iz tog ne lijepog vremena ipak nosim jednu lijepu uspomenu; gledali smo u kinu izvrsne njemačke i talijanske filmove.

U jesen 1945. godine upisala sam se u Školu za medicinske sestre u Zagrebu. Bila je to jedina škola te vrste u Hrvatskoj. Prilikom upisa

obaviještene smo da je smještaj u internatu obavezan. Internat se plaćao 800 dinara mjesečno, ali plaćale smo ga samo kolegica Vanda Rebić i ja. Rečeno nam je da je nastava praktična i teoretska za što treba biti potpuno zdrav stoga smo prvo morale proći zdravstveni pregled. Ne sjećam se svih pregleda, ostao mi je u sjećanju moj prvi ginekološki pregled.

Rečeno nam je da će na nastavi uvijek biti nazočna školska sestra koja će voditi bilješke na predavanjima i na praksi, te na taj način pratiti naš rad. Nakon prvih šest mjeseci polagat ćemo ispite iz teoretskih predmeta, ocjene ćemo dobiti i iz praktičnog rada, i ako savladamo građivo, te zadovoljimo sve kriterije i pokažemo smisao za zanimanje medicinske sestre biti ćemo primljene tj. nastaviti ćemo školovanje. One učeniце koje ne budu uspješne morati će napustiti školu. Tako je i bilo. Od nas ne sjećam se koliko, ostalo nas je svega dvadeset i šest.

Ne sjećam se točno je li bio početak ili kraj našeg pripravnčkog staža, kako smo nazivali tih naših prvih šest mjeseci u školi kada je održana diplomatska svečanost jednog razreda. Bilo je vrlo svečano u salonu škole, a kao najuspješnija u razredu Ivka Marochini zahvalila se svima u ime razreda. Mi početnice imale smo osjećaj da to nikada nećemo doživjeti, da je nemoguće da se to i nama dogodi. Većina nas se na toj svečanosti rasplakala.

Bile smo prva generacija učeniца upisana poslije II. svjetskog rata i bile smo u različitoj životnoj dobi, od 16 do 28 godina. Dvije kolegice su već bile udovice i svaka je imala po jednu kćer. One nisu bile „najstrože“ s nama najmlađima. Bila je to jedna kolegica koja bi nas uvijek, ali baš uvijek korila, umirivala, stišavala ako je koja malo glasnije progovorila. Život u internatu nas je zblizio i na kraju smo se dobro uhodale. Kad smo se po završetku škole razišle prošlo je više od trideset godina kada smo se ponovo okupile i poslije toga više nikada.

Sjećam se da smo vježbe iz njege bolesnika provodile u kabinetu,

a lutku na kojoj smo vježbale zvali smo "Bandika" i po njoj je i cijeli kabinet dobio ime. Prvu praktičnu nastavu imale smo na kirurgiji i na internoj klinici. U to doba te su klinike bile smještene u bolnici u Draškovićevoj ulici (današnja Traumatološka klinika), mislim da su krajem 1946. godine preseljene na Rebro. Na pedijatriji smo na praksi bili na Šalati, jedino smo praksu iz psihijatrije imale na Rebru. U posjete s patronažnom sestrom odlazila sam po zagrebačkim kućama, a jednom tjedno smo patronažna sestra i ja ostajale u Domu zdravlja da bi kolegica obavljala administrativne poslove.

Na pedijatriji časne sestre nisu nam dozvolile da radimo sa djecom, pa su se starije kolegice pobunile i onda su nam svakoj odredili po jedno dojenče za koje smo se brinuli tijekom našeg boravka na klinici. Od nastavnika koji su nam predavali sjećam se medicinske sestre Sabina Mathe (Njega bolesnika), Pavica Defilipis (Patronaža), Mira Juraković (Dječja njega), dr. Zlatko Supek (Farmakologija), prof. Arpad Hahn (Interne bolesti), prof. Fran Mihaljević (Zarazne bolesti), dr. Albin Brnobić (Dermatologija), dr. Atena Milunić (Anatomija), ing. Vojko Iveković (Kemija), dr. Rasuhin (Higijena), dr. Pavković (Biologija), Marija – Lujza Betlheim (Fizička kultura), prof. Zlata Marić (Zemljopis), doc. Branko Oberhofer (Kirurgija), doc. Niko Skrivaneli (Pedijatrija), prof. dr. Stjepan Vidaković (Ginekologija), dr. Nevenka Ljuština (Okulistika), dr. Grossmann (Zdravo dijete), dr. Grobelnik (Ortopedija), dr. Ibler (Tuberkuloza).

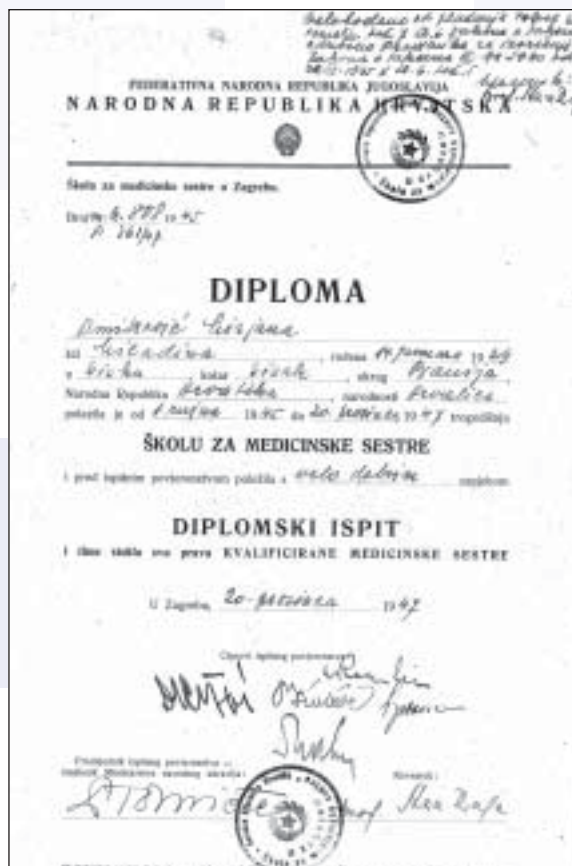
Iz ostalih predmeta nastavnika se ne sjećam, a slušali smo još i Fiziku, Hrvatski jezik, Povijest, Otorinolaringologiju, Neuropsihijatriju, Patologiju, Pedagogiju i psihologiju, Bakteriologiju, Dijetetiku i Prehranu.

Školovanje je bilo iznimno naporno. Na praksi smo prijepodne bili od 7 do 12 sati, zatim smo ručale i odlazile na predavanja od 15 do 19 sati ponekad i do 20 sati. Za učenje nije ostajalo vremena jer smo u 21 sat morale biti u krevetima i ugaziti svjetlo u sobama. Jasno da smo u 22 sata ustajale i pri nekim svjetlosnim improvizacijama učile do ponoći, osobito kad su ispiti bili pred vratima. Govorili su nam: «prve dvije godine su najteže, ali u trećoj ćete uživati, onda je i manje prakse i nema ni toliko teorije». No nismo to dočekale, jer su nas u III. godini obavijestili da moramo ubrzano završiti nastavno gradivo i krenuti „na teren“, gdje treba mnogo medicinskih sestara. Jasno da nam je III. godina bila iznimno naporna.

U Mlinarskoj školi nisu kao u ostalim srednjim školama ispitivali tijekom cijele godine, već smo kao na višoj školi slušale predavanja i na kraju polagale ispite iz pojedinih predmeta. Razrednica ili netko drugi iz uprave dogovorio je s predavečem datum ispita i obavijestio nas. Mi smo se toga dana morale obući u bijele kute koje su se zakopčavale otraga, zavezati kosu ispod kapa te se prije određenog sata cijeli razred smjestio u učionicu. Kad bi došao predavač započeo bi ispit. U pratnji je uvijek bila školska sestra, koja nas je prozivala po abecednom redu. Prozvana je izašla pred katedru i odgovarala. Koliko je dugo bila ispitivana ovisilo je najviše o tome kako je dobro znala. Nakon nje prozvana je druga, ali ona koja je završila s ispitom morala je ostati u razredu, jer smo bile slobodne tek kad je i zadnja kolegica završila s odgovaranjem. I tako je to trajalo sve dok škola nije ušla u redoviti tok srednjih škola koje su trajale 4 godine. Tada je učenica tijekom godi-

ne ispitivana nekoliko puta i na osnovu odgovora formirana je ocjena. Moram napomenuti da su na Rebru krajem 60-tih godina organizirali dvogodišnju školu za bolničare i školu za dječje njegovateljice gdje je način predavanja i ispitivanja bio ostao isti kao nama u Školi u Mlinarskoj. I to je bilo posljednji put da sam se srela s tim načinom ispitivanja.

Diplomirale smo 20. prosinca 1947. godine. Na svjedodžbi moje generacije piše Diploma u stvari je to bila matura tj. svjedodžba o završenoj srednjoj školi za medicinske sestre. Na svečanoj podjeli diplome sudjelovalo je tadašnji ministar narodnog zdravlja dr. Aleksandar Koharević. U ono doba postojalo je Ministarstvo narodnog zdravlja, koje je kasnije preimenovano u Savjet za narodno zdravlje, pa u Sekretarijat narodnog zdravlja sa sekretarom na čelu. Godišnju svjedodžbu za III. razred nismo dobile. Imam samo godišnju svjedodžbu za I. i II. razred. Po završetku škole raspoređene smo na radna mjesta. Početkom 1948. godine nas šest završenih sestara započele smo s radom u bolnici na Rebru u Zagrebu. Na klinici za psihijatriju raspoređena je Anica Jurković (udata Rosenzweig), na klinici za očne bolesti Anica Subašić (udata Budrović), na neurologiju Katarina Sedinic (udata Radonić), na internu Ivanka Ožanić (udata Marković), na kiruršku kliniku Milica Zatezalo (udata Bunjevaca) i na dječju kliniku Mirjana Domitrović (udata Longhino). Na Rebru smo zatekle sestru Idu, čijeg prezimena se ne sjećam, glavnu sestru Interne klinike, koja je kao i mi bila medicinska sestra. Na dječjoj klinici radila je medicinska sestra Zdravka Žugec ali u kliničkom laboratoriju, a sestra Tihomila je bila glavna sestra Klinike, ali ne sjećam se je li bila medicinska sestra. U njezi bolesnika bile su zaposlene na Rebru uglavnom časne sestre koje su mahom završavale bolničarsku školu ili tečaj.

Poslije nas šest tek dolazi pokoja sestra svake godine, a završetkom školovanja većeg broja sestara popunjavaju se mjesta s više medicinskih sestara. No najveća zasluga u tome je odluka da se u školu za sestre upiše po nekoliko razreda, pa je tako i veći broj učenica završavao školu. Radna odjeća nam je u to vrijeme bila svjetlo plava haljina s bijelim ovratnikom i manšetama, bijela pregača i bijela kapa. Radno vrijeme je u jutarnjoj smjeni započinjalo u 7 sati i završavalo oko 12 -13 sati, te je zatim tzv. dežurna sestra vršila nadzor nad djecom sat –dva a nakon toga su se vraćale sestre iz jutarnje smjene i nastavljale s radom. Nakon nekog vremena bi odlazile s posla, a jedna bi sestra dočekala noćne sestre. Slobodan dan je bio tko zna kada, nedjelja je bila normalan radni dan, ali se znalo dogoditi da je bila slobodna. Ne sjećam se ritma radnih i slobodnih dana. Vikendi su bili nepoznanica. Slobodne vikende imala sam tek 1968. godine kada sam već bila u Rijeci. Noćna smjena započinjala je u 20 sati i trajala je do 7 ujutro. Na odjelu za dojenčad bile su dvije noćne sestre. Najviše posla imale smo pred jutro, jer smo morale okupati svu dojenčad do dolaska jutarnje smjene. Šef odjela bila je dr. Tea Oberhofer – Šik. Na odjel za dojenčad je nešto prije mene došao na specijalizaciju dr. Božidar Purić. Ovo spominjem iz razloga što je 16. svibnja 2003. godine u Dramskom kazalištu „Gavella“ proslavljena 80. obljetnica Klinike za pedijatriju. Bila sam pozvana i dobila knjigu „1923 -1929 Klinika za pedijatriju“. Urednica knjige prof. Dr. Ana Votava – Raić navodi na str. 34 da je dr. Purić „u klinici osnovao (1953. godine) i vodio dojenački odjel u doba kada je dojenčad boravila isključivo na takvom odjelu,„ To je potpuno krivi navod. Tek kasnije, kao završeni specijalist dr. Purić vodi taj odjel. Netočna je i tvrdnja o osnivanju odjela tek 1953. god. jer sam 1948. zatekla

formirani odjel za dojenčad i vjerujem da je tako bilo od samog početka same klinike na Rebru tj. 1947. godine.

Tako sam započela rad s bolesnom djecom i od njih se nisam rastala skoro do kraja radnog vijeka. Na dojenačkom odjelu sam bila oko šest mjeseci kad je iz Ravnateljstva ustanove medicinskog fakulteta došla obavijest da me postavljaju za glavnu sestru Dječje Klinike. Do tada je glavna sestra klinike bila časna sestra Ivka Đambić sestra Tihomila, za koju stvarno ne znam da li je bila medicinska sestra. Pretpostavljam da jest. Nisam ja jedina napredovala. Sve moje kolegice koje su došle na Rebro postale su glavne sestre klinika na kojoj su radile. Rješenje o postavljanju nemam. Moram objasniti da je želja šefova zdravstvenih ustanova bila da se školovane medicinske sestre postavljaju na rukovodeća mjesta, a časne sestre da se udalje iz bolnica. Prof. Papo, poznati kirurg Vojne Medicinske Akademije (VMA) u Beogradu odmah je reagirao i pristao zaposliti veći broj časnih sestara, pa je dobar dio njih otišao u Beograd. Na pedijatriji na Rebru sve su časne sestre ostale, nisu ih premjestili. Te časne sestre radile su u svojim uniformama, a kad sam došla u Rijeku tamo su morale na posao dolaziti u civilnoj odjeći.

Kako su časne odlazile Ravnateljstvo Medicinskog fakulteta organiziralo je tečajeve za osposobljavanje bolničara, na koje su se prijavljivale naše zaposlenice sa završenom osnovnom školom. Mahom su to bile žene koje su do tada radile kao spremačice. Tečaj je trajao 6 mjeseci. Medicinske sestre povremeno su se uključivale u dežuranje na nastavi tj. morale smo paziti jesu li svi nazočni i da li se nastava odvijala po rasporedu. Ne sjećam se da smo onda bile uključene u nastavu. Kasnije kad je otvorena dvogodišnja Škola za bolničare i Škola za dječje njegovateljice bile smo uz liječnike i mi predavači.

S vremenom sve je veći broj medicinskih sestara završavalo školu i dolazile su raditi na Rebro. Na pedijatriju tu i tamo po koja, pa su se na pedijatriji časne sestre najduže zadržavale, te sam ja osobno s njima jako dugo radila.

Kad sam se udala i ostala trudna radila sam doslovno do zadnjeg trenutka (ujutro sam još radila, a navečer sam otišla roditi). Kako je onda porođajni dopust trajao 3 mjeseca odnosno mjesec i pol prije poroda i isto toliko nakon poroda, zamolila sam moje šefove da mi omoguće da radim do zadnjeg dana da bih na porođajnom dopustu bila puna tri mjeseca. Nakon porođajnog dopusta dijete sam ostavila kod svoje majke u Sisku i dolazila u posjete svake subote poslijepodne i u nedjelju se vraćala u Zagreb, jer vikende nisam imala slobodne. Kad smo dobili stan na Rebru moja je majka doselila k nama. U to je vrijeme moja kćer bila stara oko 6 mjeseci. Na Rebru smo stanovali sve do odlaska u Rijeku.

Klinika za pedijatriju bila je smještena na Šalati, a kasnije je otvoren i odjel na Rebru. Osnivač klinike i moj prvi šef, bio je prof. Ernest Mayerhofer. Ubrzo je otišao u mirovinu 1951 god., a naslijedio ga je prof. Niko Skrivaneli. Predstojnik klinike boravio je na Šalati, njegov zamjenik bio je šef na Rebru. Prof. Erak je odlaskom prof. Skrivanelija na Šalatu postao šefom na Rebru. Htio je za glavnu sestru klinike sestru Anu Bubalo s kojom je radio na Šalati, pa sam ja preuzela mjesto glavne sestre dojenačkog odjela. Tada sam se već vratila i drugi put s porođajnog dopusta, nakon poroda moje druge kćeri. Mogu reći s obzirom da sam prošla sva radna mjesta od sobne medicinske sestre do glavne sestre klinike, da je posao glavne sestre odjela najljepši i najstručniji i da sam na

tom mjestu sudjelovala u raznim poslovima i stekla mnogo iskustva i znanja.

Godine 1962., kako je moj suprug bio liječnik natjecao se za profesora na Medicinskom fakultetu u Rijeci. I tako smo na veliku žalost mojih kćeri preselili u Rijeku. One su u Zagrebu, a zapravo na Rebru provele najveći dio svog djetinjstva, imale prijatelje, pa čak i bazen gdje smo se kupali i bile su nesretne što su sve to morale napustiti.

U Rijeci smo dobili stan blizu riječke bolnice u kojem živimo već 46 godina. Sestra Ana Bubalo me je po odlasku s Rebra savjetovala da se namjestim u Školi za medicinske sestre u Rijeci, što se i meni činilo prikladno te sam se javila direktorici škole. Bila je to kolegica Sofija Vlašić koja je kasnije završila Pedagoški fakultet i postala profesoricom. Ona me je primila za voditeljicu praktične nastave iz njege zdravog i njege bolesnog djeteta. Također sam bila i nastavnica iz istih predmeta. U tom se poslu nisam našla i nakon 2 godine odlučila sam otići za glavnu sestru Klinike za dječje bolesti u Dječjoj bolnici Kantrida. Na toj sam dužnosti bila od 1966. do 1974. godine kada je glavna sestra Dječje bolnice Mirjana Svoboda otišla u mirovinu. Glavna sestra bolnice postala sam 1974. godine. Godine 1981. preuzela sam mjesto glavne sestre Bolničkog centra u Rijeci, koji je vrlo brzo pretvoren u Klinički Bolnički Centar. Bila sam jako zadovoljna da sam na kraju radnog vijeka postala prva glavna sestra KBC-a makar sam se i opet morala „dokazivati“.

Svoje suradnike kao glavna sestra KBC-a nisam mogla birati, već sam surađivala s već postojećim glavnim sestrama dotadašnjih bolnica. KBC Rijeka sastojao se od 5 bolnica: Riječka, Sušačka, Kantrida, Pulmološka bolnica u Ičićima i Ortopedska bolnica u Kraljevici. Jako sam dobro surađivala s mojim kolegicama koje su sačinjavale zajedno sa mnom Stručni kolegij medicinskih sestara. Nakon svakog kolegija sačinila sam zapisnik i razaslala ga svakoj kolegici sa sastanka. One su donesene dogovore i zaključke prenijele na svoja radilišta. Iako mi je posebno bilo važno da sve kolegice doznaju o čemu razgovaramo htjela sam da to doznaju i moji nadređeni pa sam jedan primjerak zaključaka uvijek poslala i tadašnjem ravnatelju KBC-a dr. Branku Žuži, kojem je to kako sam kasnije doznala, bilo drago.

Profesor Štampar je uvijek vodio brigu o našim sestričkim školama. Vjerojatno je u suradnji s Društvom medicinskih sestara Narodne Republike Hrvatske pa i sa svima koji su o tome trebali odlučivati, dogovorio da se srednje škole za medicinske sestre prenamjene u više škole. Tako je 1953. godine otvorena Viša škola za medicinske sestre u Mlinarskoj, a srednja više nije postojala. Moram priznati da je s vremenom među nama, već postojećim sestrama na Rebru, novi način školovanja bio vrlo često predmet razgovora. Glavno pitanje je bilo „A što će biti s nama kada one s velikom maturom završe“? Pitale smo možemo li mi upisati u višu školu, ali bezbroj puta odgovor je bio ne, pa smo shvatile da bi čak i prof. Štampar to smatrao mezalijansom. I u krugovima Udruženja je raspravljano o tom problemu. Sjećam se jednog sastanka, vjerojatno je u pitanju bila godišnja skupština, kad je medicinska sestra Lederer (poznata sestra iz Osijeka) i vrlo rezolutno ukazala na činjenicu da se medicinskim sestrama sa srednjom stručnom spremom brani upis u višu školu, i navela je primjer upisa jedne učiteljice, koja također nije imala veliku maturu. Bilo je tu mnogo stvari koje je trebalo raspraviti jer osim toga na mojoj je diplomi u dnu dokumenta pisalo da učenica koja

je s uspjehom završila školu za medicinske sestre ima pravo upisa na Medicinski fakultet, a nama nije bilo dopušten upis u višu školu za medicinske sestre. Tek 1962. godine u jesen kremla je generacija sestara u višu školu u Zagrebu na školovanje uz rad (do tada su ponovo otvorene ranije ukinute srednje škole za medicinske sestre).

U razdoblju do 1962. godine medicinske sestre imale su priliku doškolovati se na postdiplomskom tečaju u Školi Narodnog Zdravlja „dr. Andija Štampar“, u Zagrebu.

Također je u to vrijeme postojala i mogućnost stjecanja više stručne spreme prema Zakonu o javnim službenicima. Kandidat je morao ispunjavati određene uvjete: 8 godina radnog iskustva i u zadnje dvije godine morao je biti ocjenjen ocjenom „naročito se ističe“, ili u zadnje 4 godine ocjenom „ističe se“. Uprava Rebra postavila je dodatne uvjete i kandidat je morao biti na rukovodećem radnom mjestu.

Troškove školovanja snosila je ustanova iz koje smo dolazile. O tečaju i gradivu potrebnom za polaganje ispita obavještavane smo putem Vjesnika, gdje u godištu VI. br. na str. 29 sestra Slavija Lalić obavještava da: „Nakon posebnog stručnog ispita sestre dobivaju kvalifikaciju više stručne spreme, kao da su završile Višu školu za medicinske sestre“. Predavanja su održavana u poslijepodnevnom satima, oko 3 puta tjedno. Da bi kandidati ovladali propisanim gradivom za ispit Škola narodnog zdravlja organizirala je seminar u trajanju od jednog semestra. Poslije teoretske nastave polagao se ispit. Zvao se posebni stručni ispit za priznanje stručne spreme II. vrste. Viša stručna sprema priznata ovim ispitom priznaje se samo za zdravstvenu službu. Mislim da su samo dvije generacije sestara završile takvo dodatno školovanje.

Kod nas na Rebru svaka je kolegica dobila 3 mjeseca dopusta (plaćenog) za učenje nakon završenog tečaja. Početkom srpnja 1962. godine izašla sam na ispit i položila ga zajedno s kolegicom Anicom Budrović, glavnom sestrom Klinike za oftalmologiju i Milenom Šupicom, šeficom prehrane na Rebru.

Običaj davanja dopusta prije većih ispita koristili su i liječnici prije specijalističkih ispita. Tako sam po skraćenom postupku stekla višu stručnu spremu. Kasnije se ispostavilo da taj ispit nije jednak završenoj Višoj školi za sestre, kako je to pisalo u Vjesniku. Tek kad sam pripremala dokumentaciju za mirovinu vidjela sam da mi ispit nije unesen u radnu knjižicu, pa sam nakon 25 godina otišla regulirati taj status. Poučena vlastitim iskustvom s doškolovanjem uvijek sam podržavala sestre da upišu višu školu.

Razmišljajući o sestrinskom radu shvatila sam da kad sestru ne možemo adekvatno nagraditi za njen rad u obliku dobre mjesečne plaće, moramo barem nastojati da ih na svakom radilištu bude dovoljan broj. Međutim nije postojala službeno određena sistematizacija koja bi barem okvirno određivala broj sestara na pojedinim klinikama.

Budući su medicinske sestre s Kantride bile povezane s Dječjom bolnicom Kliničkog bolničkog centra u Ljubljani i preko pedijatrijskih društava liječnika i sestara, svake smo godine imali zajedničke sastanke, jednom kod nas, drugi puta u Sloveniji. Prilikom jednog dolaska u Ljubljanu priupitala sam njihovu glavnu sestru Dječje bolnice, sestru Mariju (?) Oštrbenk kako su oni procijenili koliko im sestara treba na pojedinim odjelima. Rekla mi je da su oni to vrlo solidno napravili za sve profile koji rade u bolnici i štampali jednu «plavu knjigu» koju mi je i poklonila. Bila sam oduševljena sa sadržajem i svim sam silama nastojala da normativi iz tog dokumenta budu unešeni u našu sistematizaciju. I uspjela sam. Ne bez trzavica, ali sam s tom plavom knjigom mahala kao da je to stvarno jedina prava odredba i da bolje nema. Bilo je to sedamdesetih godina prošlog stoljeća.

Međutim, kad smo krajem 70-tih imali jedan od sastanaka s Ljubljančankama, jedna njihova sestra je pokazala na mene dok sam prolazila i rekla „To ti je ta sestra koja je uspjela isposlovati broj sestara kako piše u našoj sistematizaciji, možda ćemo i mi jednog dana imati toliko sestara.» Tek sam tada shvatila da u Sloveniji sestre nisu uspjele ostvariti zapošljavanje sestara prema normativima koje su predvidjele. Kad sam odlazila u mirovinu 1987 god. ravnatelj KBC zamolio me je da mu pismeno ostavim na koji način su sistematizirane sestre u Dječjoj bolnici Kantrida.

Osim sestara koje su zaposlene temeljem navedene sistematizacije i činile su fond sestara u bolnici imali smo i tzv. servisne sestre, to jest određeni broj sestara koje su zamjenjivale odsutne zbog dužih bolovanja. Najprije ih je bilo 5, ali smo ih ubrzo povećali na 18. Bile su to sestre zaposlene na određeno vrijeme ali su se kod nas dugo zadržavale, jer je porodičnih dopusta bilo uvijek. To je bio optimalni broj i s tih 18 sestara sam kao glavna sestra Dječje bolnice raspolagala. Kad bi koja od kolegica počela koristiti porodični dopust glavna sestra odjela me je o tom obavijestila i ja bih rasporedila jednu sestru na zamjenu. To je savršeno funkcioniralo, a ako bi se dogodilo da ih je nedostajalo više od 18 kroz duže razdoblje, onda smo uzimali novu osobu do povratka odsutne medicinske sestre.

Naše su sestre bile mlade žene, pa su porodični dopusti bili velika smetnja u radnom procesu. Ovako imajući predviđenu zamjenu izostanci više nisu bili bauk. Baš zato što su sestre bile mlade, željele su se doškolovati. Kako su postdip-

lomski tečajevi bili ukinuti ostale su samo zagrebačka i ljubljanska viša škola u koje su se mogle upisati. Zato je Društvo medicinskih sestara naše regije osnovalo komisiju: Dušanka Sabljčić, Ivanka Butorac, Mirjana Longhino koja je otišla do dekana Medicinskog fakulteta i zamolila za pomoć u osnivanju Više škole za medicinske sestre u Rijeci.

Dekanu prof. dr. Slobodanu Marinu ideja se svidjela i dogovorili smo da ćemo ispitati potrebe zdravstvenih organizacija za višim medicinskim sestrama, a zatim pribaviti nastavne planove i programe. U tome nam je pomogla Viša škola za medicinske sestre u Splitu, koja je započela s radom nedugo prije toga. No u to doba je u programu nedostajalo sadržaja koji bi obogatili nemedicinsko znanje medicinske sestre. Kolegica Kanižanec bila je voljna pomoći u dopuni programa, ali nije se ništa moglo mijenjati, a nije niti bilo vremena za to. Ipak smo sretno završile poslove i 4. prosinca 1978. godine otvorena je Viša škola za medicinske sestre pri Medicinskom fakultetu u Rijeci. Pri kraju poslova s višom školom ispričala sam dekaneu kako se u Ljubljani više sestre obrazuju na fakultetskoj razini i da diplomirane kandidatkinje stječu naziv diplomirani organizator rada. U prvi tren je bio voljan započeti s time i u Rijeci, ali mi je kasnije rekao da nešto treba ostaviti i svom nasljedniku. Šteta, bila je to dobra prilika za ono vrijeme.

Kolegica Kanižanec bila je ta učiteljica upisana svojedobno u Višu školu za sestre u Zagrebu. Radila je na Školi za medicinske sestre u Rijeci. Kasnije je završila Pedagoški fakultet. Zamolila sam ju da mi ustupi neke svoje udžbenike koji su mi poslužili u pisanju materijala koji su trebali biti od pomoći novo zaposlenima. Tako su nove kolegice dolaskom u Dječju bolnicu Kantrida dobile pismene obavijesti gdje se nalaze, tko su ljudi s kojima će surađivati, kako izgleda odjel gdje će započeti s poslom. Pokazalo se to dobrim, jer su se ljudi brže snalazili.

Sestrinska dokumentacija je bila udarna novina kad sam odlazila u mirovinu 1987 godine. Sjećam se da kolegicama nije bila po volji, možda iz razloga jer još nisu posve upoznale bit stvari. Nisam uspjela uvesti u bolnicu položaj voditeljica smjene. Uvijek sam držala da bi valjalo jednu osobu u poslijepodnevnoj i noćnoj smjeni učiniti odgovornijom za sve što se tijekom smjene događa, odnosno ona bi bila jamac da će predviđeni poslovi biti obavljani kako treba i na vrijeme.

Istakla bi suradnju sa sestrom Vericom Čorlukom glavnom sestrom Vojno-medicinske akademije u Beogradu. Neki njeni radovi bili su mi dobrodošli u mom radu, a kad je otvorena nova bolnica u Vojno-medicinskoj akademiji bila sam tamo dva dana u posjeti.

Sa sestrom Oštrbenk, glavnom sestrom Dječje bolnice u Ljubljani surađivala sam po pedijatrijskoj liniji i iznimno su mi od koristi bili njezini materijali o sistematizaciji radnih mjesta. Najviše smo surađivale na sastancima pedijatrijskog društva na kojima su obrađivane stručne teme.

Od hrvatskih sestara moram spomenuti sestru Silvanu Canciani glavnu sestru Instituta za zaštitu majke i djeteta u Klaićevoj s kojom sam bila povezana po pedijatrijskoj liniji. S ostalim sestrama u Hrvatskoj surađivala sam i družila se na stručnim skupovima.

Radile smo u posve drukčije vrijeme nego sada, jasno i pod drugim uvjetima i mislim da se ne bih sada snašla u svemu ovome. Nepoznatom i bezizglednom, ali ipak sam optimist gledajući vas mlade, sigurne u sebe, pametne i ambiciozne. To je nešto što obećaje.

Pripremila: Alenka Lučić